

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060307

DOM
2018-03-20
Stockholm

Mål nr
M 2689-17

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2017-03-08 i mål nr M 2770-15, se bilaga A

PARTER

Klagande

1. Nynäshamns kommun
149 81 Nynäshamn

Ombud: Advokat Ann-Christine Johnsson
Advokatfirman Ann-Christine Johnsson AB
Box 19543
104 32 Stockholm

2. Naturskyddsföreningen i Nynäshamn
Segersängsvägen 141
148 91 Ösmo

3. Naturskyddsföreningen i Stockholms län
Box 6361
102 35 Stockholm

Motpart

Stora Vika Kalkbrottet AB, 559050-0368
Villagatan 4
114 32 Stockholm

Ombud: Advokat Agnes Larfeldt Alvé
Finnboda Kajväg 15
131 72 Nacka

SAKEN

Tillstånd enligt miljöbalken till vattenverksamhet m.m. inom fastigheten Stora Vika 6:1 i Nynäshamns kommun

Dok.Id 1385863

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00–15:00
		E-post: svea.hovratt@dom.se www.svea.se		

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen avslår Stora Vika Kalkbrottet AB:s ansökan om dispens från markavvattningsförbudet i Stockholms län.
  2. Med ändring av mark- och miljödomstolens dom avslår Mark- och miljööverdomstolen Stora Vika Kalkbrottet AB:s ansökan om tillstånd till vattenverksamhet inom fastigheten Stora Vika 6:1 i Nynäshamns kommun.
  3. Mark- och miljööverdomstolen avslår begäran om syn.
-

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Nynäshamns kommun (kommunen) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen, med ändring av mark- och miljödomstolens dom, ska avslå bolagets ansökan om tillstånd till vattenverksamhet. Kommunen har även yrkat syn.

Naturskyddsföreningen i Nynäshamn och **Naturskyddsföreningen i Stockholms län** (föreningarna) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen, med ändring av mark- och miljödomstolens dom, ska avslå alternativt avvisa bolagets ansökan om tillstånd till vattenverksamhet. Föreningarna har även yrkat syn.

Stora Vika Kalbrottet AB (bolaget) har bestritt ändring av mark- och miljödomstolens dom. Bolaget har, för det fall Mark- och miljööverdomstolen skulle anse att det behöver prövas, yrkat dispens från markavvattningsförbudet.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Parterna har under målets handläggning i Mark- och miljööverdomstolen förelagts att yttra sig över hur den sökta vattenverksamheten förhåller sig till markavvattningsförbudet i Stockholms län.

Kommunen har anfört bl.a. följande:

Möjligheten att besluta om markavvattningsförbud enligt miljöbalken avser områden där det är särskilt angeläget att våtmarkerna bevaras. Stockholms län omfattas av beslut om markavvattningsförbud. Förbudet är inte inskränkt till områden inom Stockholms län där våtmarker kan påverkas, utan gäller generellt för hela länet. En tömning av brottsjön kräver därför dispens från markavvattningsförbudet. Då sådan dispens saknas kan tillstånd till den sökta vattenverksamheten inte lämnas. Verksamheten berör dessutom det område som omfattas av kommunfullmäktige i Nynäshamns intermistiska förbud mot att skada naturvärden i och omkring kalkbrottet i Stora Vika, som gäller i avvaktan på beslut om naturreservatsbildning. Verksamheten strider mot

syftet med det tilltänkta skyddet. Ett tillstånd till tömning av brottsjön skulle påverka områdets höga naturvärden och skulle slå ut livsmiljöerna för flera fridlysta arter.

Föreningarna har anfört bl.a. följande:

Den aktuella sjön är visserligen ett resultat av tidigare mänsklig aktivitet i form av kalkbrytning men ska vid bedömningen jämföras med vilken annan sjö som helst. Markavvattningsförbudet avseende Stockholms län gäller generellt för hela länet och det krävs därför dispens från förbudet. Förutsättningarna för dispens är inte uppfyllda. Dispensmöjligheten ska användas restriktivt och endast medges då det är fråga om begränsade åtgärder som inte ytterligare försämrar naturvärdena. Bolaget har utnyttjat en juridisk teknikalitet för att kringgå kommunens interimistiska förbud, trots att andemeningen i kommunens förbud inte kan tolkas på annat sätt än att sjötömning inte är tillåtlig. Även om utredningen delvis är bristfällig tyder mycket på att sjön hyser stora biologiska värden, t.ex. flodkräfta. De sökta åtgärderna riskerar att skada skyddade arter och deras livsmiljöer.

Bolaget har anfört bl.a. följande:

Genom den överklagade domen har bolaget fått tillstånd till att tömma det södra vattenfyllda kalkbrottet i Stora Vika på vatten för att möjliggöra utnyttjandet av brottytan. I Stockholmsregionen finns ett stort behov av platser för tillfällig lagring och omlastning av massor. De kostnader som är förenade med tömningen av kalkbrottet uppvägs av nyttan av att kunna utnyttja området för sådan lagring. Avsikten är endast att hantera sådana massor som inte kräver särskild anmälan eller tillstånd enligt miljöbalken.

Den aktuella verksamheten innebär tappning/sänkning av ett vattenområde men syftet är inte att varaktigt öka fastighetens lämplighet för vissa ändamål. För att en avtappning ska klassificeras som markavvattning måste det vara fråga om förändring av vattenförhållandena jämfört med en tidigare nivå. Såvitt avser Stora Vika skulle bortledning av tillrinnande vatten till brottet inte ha klassificerats som markavvattning om det skett i samband med brytningen. Tömning av brottet har skett vid i vart fall två

tillfällen tidigare. Åtgärden att tömma brottet innebär återställande av marken till de förhållanden som rådde efter den senaste tömningen för 15 år sedan. Den ansökta verksamheten utgör således vattenverksamhet i form av bortledning av vatten men inte markavvattning. I målet hos mark- och miljödomstolen framställde bolaget ett yrkande om dispens från markavvattningsförbudet för det fall domstolen skulle anse att det var fråga om markavvattning. Som särskilda skäl för dispens anfördes att det inte var fråga om en sådan våtmark som dispensbestämmelserna syftar till att skydda. Mark- och miljödomstolen valde emellertid ett annat synsätt. Bolaget har dock inget att erinra mot att Mark- och miljööverdomstolen tar upp dispensfrågan till prövning om det skulle krävas.

De aktuella åtgärderna omfattas inte av ordalydelsen i kommunens interimistiska beslut. Det finns inte heller något som talar för att tömningen av det södra kalkbrottet skulle leda till skada för den växtlighet och det djurliv som finns kring kalkbrottet, eller i den norra brottsjön.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Med markavvattning avses en åtgärd som utförs för att avvattna mark, när det inte är fråga om avledande av avloppsvatten, eller som utförs för att sänka eller tappa ur ett vattenområde eller för att skydda mot vatten, när syftet med åtgärden är att varaktigt öka en fastighets lämplighet för något visst ändamål (11 kap. 2 § miljöbalken). Med vattenområde avses ytvattenområden såsom sjöar, vattendrag, diken och kärr samt vissa konstgjorda vattensamlingar, t.ex. regleringsmagasin och bevattningsdammar (se Bengtsson m.fl., Miljöbalken – En kommentar [5 maj 2017, Zeteo] kommentaren till 11 kap. 2 §). Även en täktsjö får således anses omfattas av definitionen av vattenområde.

Regeringen har bemyndigats att förbjuda tillståndspliktig markavvattning i områden där det är särskilt angeläget att våtmarkerna bevaras (11 kap. 14 § miljöbalken). Förbud mot markavvattning gäller bl.a. i Stockholms län (4 § förordningen [1998:1388] om vattenverksamhet m.m., FVV). Länsstyrelsen får meddela dispens från ett markavvattningsförbud om det finns särskilda skäl. Om dispens meddelas

krävs för utförandet av markavvattningen dessutom att tillstånd söks enligt 11 kap. 9 § miljöbalken. Om tillstånd till markavvattning meddelas upphör beslutet om dispens att gälla (11 kap. 14 § miljöbalken). För att kunna utföra markavvattning på en plats där markavvattningsförbud gäller görs alltså en prövning i två steg. En dispens från markavvattningsförbudet är en nödvändig förutsättning för att kunna ansöka om tillstånd till markavvattning och således även för att tillstånd ska kunna ges (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 6 november 2015 i mål nr M 11487-14).

Aktuell ansökan avser bl.a. tömning av den södra vattenfyllda delen av Stora Vika kalkbrott och fortsatt bortledning av tillrinnande vatten till kalkbrottet. Enligt bolaget är huvudsyftet med åtgärderna att torrlägga bottenytan för att kunna använda den för bl.a. lagring av massor. Syftet med åtgärderna får därför anses vara att varaktigt öka den aktuella fastighetens lämplighet för visst ändamål. Mot den bakgrunden och då åtgärderna utförs för att tappa ur ett vattenområde och fortsatt skydda mot vatten instämmer Mark- och miljööverdomstolen i mark- och miljödomstolens bedömning att det är fråga om markavvattning. Det förhållandet att täktsjön tidigare tömts på vatten förändrar inte bedömningen.

Enligt 4 § FVV gäller förbud mot markavvattning i bl.a. Stockholms län. Förbudet är inte begränsat till våtmarker utan gäller generellt (jfr Mark- och miljööverdomstolens dom den 6 november 2015 i mål nr M 11487-14). Eftersom det i aktuellt mål är fråga om markavvattning krävs därför dispens från markavvattningsförbudet. Bolaget har i mark- och miljödomstolen, om det skulle anses erforderligt, yrkat dispens från markavvattningsförbudet och har inte haft något att erinra mot att Mark- och miljööverdomstolen tar upp frågan om dispens till prövning (jfr 21 kap. 3 § miljöbalken).

Som framgått ovan får dispens från markavvattningsförbudet meddelas om det finns särskilda skäl. Av förarbetena följer att dispensprövningen ska göras främst mot bakgrund av intresset från naturvårdssynpunkt att bevara de återstående våtmarkerna inom området. Möjligheten att meddela dispens är avsedd att utnyttjas restriktivt. Som förutsättning för dispens ska gälla att området som berörs av markavvattning i princip saknar betydelse ur naturskyddssynpunkt. Dispens bör medges endast om det är fråga om begränsade åtgärder för att möjliggöra vissa arbeten och naturvärdena inte

försämras ytterligare genom åtgärderna (se prop. 1997/98:45, del 2, s. 136). Det är de naturvärden som skyddas genom markavvattningsförbudet som bör utgöra utgångspunkt för bedömningen.

I detta fall är avsikten att tömma den södra täktsjön inom kalkbrottet som har en yta om ca 10 hektar och en vattenvolym om ca 1 700 000 m³. Det är således fråga om en relativt omfattande åtgärd. Av utredningen framgår att området kring kalkbrottet hyser mycket stora naturvärden med flera rödlistade och fridlysta arter av växter och djur. I syfte att skydda områdets natur- och kulturvärden pågår utredning inom kommunen om att inrätta ett naturreservat på platsen. I avvaktan på beslut avseende naturreservat gäller ett interimistiskt förbud enligt 7 kap. 24 § miljöbalken mot att skada naturvärden i området, vilket omfattar sprängning, grävning, vattenverksamhet i form av utdikning, utfyllnad av mark och skogsavverkning. Inom området finns flera arter som är knutna till de akvatiska miljöerna, bl.a. citronfläckad kärrtrollslända, padda samt större och mindre vattensalamander. Även om naturvärdena till stor del är knutna till vattensamlingarna i mellersta och norra delen av brottet samt till den omgivande berggrunden har både padda och mindre vattensalamander observerats längs stränderna till den aktuella södra täktsjön. Mot bakgrund av att möjligheten att ge dispens från markavvattningsförbudet ska utnyttjas restriktivt och då det inte kan uteslutas att de sökta åtgärderna kommer att påverka naturvärdena kopplade till det aktuella området negativt anser Mark- och miljööverdomstolen att det saknas förutsättningar att ge dispens i detta fall. Vid dessa förhållanden saknas även förutsättningar att ge tillstånd till den sökta vattenverksamheten.

Sammanfattningsvis ska således bolagets ansökan om dispens från markavvattningsförbudet respektive tillstånd till vattenverksamhet avslås. Vid denna utgång saknas skäl att hålla syn.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast den 2018-04-17

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Claes-Göran Sundberg, tekniska rådet Bengt Jonsson samt hovrättsråden Li Brismo, referent, och Ralf Järtelius.

Föredraganden har varit Sara Bergdahl.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2017-03-08
meddelad i
Nacka strand

Mål nr M 2770-15

SÖKANDE

Stora Vika Kalkbrottet AB, 559050-0368
Villagatan 4, 3 tr ög
114 32 Stockholm

Ombud: Advokat Agnes Larfeldt Alvé
Agnes Advokatbyrå AB
Finnboda Kajväg 15
131 72 Nacka

SAKEN

Tillstånd enligt miljöbalken till vattenverksamhet samt miljöfarlig verksamhet m.m.
inom fastigheten Nynäshamn Stora Vika 6:1

AnläggningsID: 37417
Avrinningsområde: 62/63
Koordinater (sweref): N:6537417, E:661008

DOMSLUT

Tillstånd

Mark- och miljödomstolen ger tillstånd enligt miljöbalken till

- tömning av den södra vattenfyllda delen av Stora Vika kalkbrott,
- fortsatt bortledning av till kalkbrottet tillrinnande yt- och grundvatten, samt
- utförande och bibehållande av erforderliga anordningar för tömning och bortledning,

allt inom fastigheten Nynäshamn Stora Vika 6:1.

Miljökonsekvensbeskrivning

Mark- och miljödomstolen godkänner miljökonsekvensbeskrivningen.

Villkor, delegation och kontroll

Allmänt villkor

1. Om inte annat följer av nedan angivna villkor ska verksamheten utformas och bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad sökanden uppgett eller åtagit sig i målet.

Dok.Id 482640

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104 131 26 Nacka strand	Augustendalsvägen 20	08-561 656 40 E-post: mmd.nacka.avdelning4@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se	08-561 657 99	måndag – fredag 08:00-16:30

Skyddsåtgärder för fisk och flodkräfta

2. Rörledningen för bortledning av vatten från kalkbrottet ska vara försedd med galler eller motsvarande anordning vid intagspunkten i syfte att förhindra överledning av fisk till Fållnäsvisken. Tillsynsmyndigheten bemyndigas att vid behov föreskriva om de eventuella ytterligare skyddsåtgärder som krävs i syfte att förhindra överledning av fisk från det vattenfyllda kalkbrottet till Fållnäsvisken.

3. I god tid innan kalkbrottet helt torrlagts ska bolaget inventera eventuell förekomst av flodkräfta och om exemplar av flodkräfta påträffas ska detta anmälas till tillsynsmyndigheten, som bemyndigas att fatta beslut om eventuell förflyttning av dessa till närbeläget vattenområde eller annan motsvarande skyddsåtgärd.

Föroreningsinnehåll i utgående vatten

4. Mark- och miljödomstolen överlåter enligt 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken åt tillsynsmyndigheten att vid behov besluta om ytterligare villkor avseende föroreningsinnehållet i utgående vatten från kalkbrottet.

Kontroll

5. För verksamheten ska finnas ett program för kontroll

- av flöden och föroreningshalter i utgående vatten från kalkbrottet, samt
- av grundvattennivåer i observationspunkter vid kalkbrottet.

Kontrollprogrammet ska anges kontrollpunkter, analysparametrar, larmvärden och tröskelvärden, mätmetoder och mätfrekvens samt instruktioner avseende åtgärder och kommunikation.

Ett förslag till kontrollprogram ska ges in till och godkännas av tillsynsmyndigheten i god tid innan verksamheten påbörjas.

Arbetstid

De arbeten för vattenverksamhet som medgetts i denna dom ska vara utförda senast inom tre (3) år från det att tillståndsdomen vinner laga kraft. Om förlängning av arbetstid och igångsättningstid föreskrivs i 24 kap. 2 § andra stycket miljöbalken.

Oförutsedd skada

Om den vattenverksamhet som avses med tillståndet medför skador, vilka mark- och miljödomstolen inte har förutsett, får den skadelidande framställa anspråk på ersättning. Sådant anspråk ska, för att tas upp till prövning, framställas till mark- och miljödomstolen inom fem (5) år från arbetstidens utgång.

Prövningsavgiften

Mark- och miljödomstolen fastställer prövningsavgiften slutligt till 140 000 kr.

Rättegångskostnader

Stora Vika Kalkbrottet AB ska betala ersättning för rättegångskostnader till

- Länsstyrelsen i Stockholms län med tjugofyratusen (24 000) kr, allt avseende arbete, och
- Djursnäs Damm AB med trettiosjutusentvåhundrasextio (37 260) kr, varav 36 000 kr avser ombudsarvode.

På samtliga belopp för rättegångskostnader ska ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) betalas från denna dag tills betalning sker.

---

1. BAKGRUND

1.1 Inledning

Stora Vika Kalkbrottet AB (i fortsättningen bolaget eller sökanden) har med tillämpning av 13 kap. 7 § rättegångsbalken övertagit Ekokem AB:s ansökan om tillstånd enligt miljöbalken till vattenverksamhet samt miljöfarlig verksamhet m.m. inom fastigheten Nynäshamn Stora Vika 6:1.

Ekokem AB:s ansökan om tillstånd lämnades in till mark- och miljödomstolen i maj 2015. Därefter kompletterades ansökan den 25 juni 2015 (aktbil. 6) samt den 16 november 2015 (aktbil. 18). Mark- och miljödomstolen har ställt krav på ytterligare kompletterande uppgifter (aktbil 21).

Kommunfullmäktige i Nynäshamns kommun har den 9 december 2015 beslutat om interimistiskt förbud enligt 7 kap. 24 § miljöbalken att gälla under perioden den 15 december 2015 till den 15 december 2018. Beslutet gäller samma område som ansökan avser.

I avvaktan på kommunens slutliga beslut i frågan om att inrätta ett naturreservat ansökte bolaget om vilandeförklaring av ansökningsmålet, vilket avslogs av mark- och miljödomstolen genom beslut den 8 april 2016.

Mot bakgrund av ovanstående har bolaget haft anledning att närmare överväga ansökans utformning i ljuset av de olika intressen och synpunkter som framförts under processen, och i synnerhet kommunens eventuella intentioner för området. Bolaget har beslutat att justera ansökan i enlighet med vad som närmare utvecklas nedan.

1.2 Justering av projektet; inskränkning av ansökan

Sökanden har alltså behov av att helt eller i vart fall delvis nyttja ytan i kalkbrottet, men har full respekt för kommunens beslut att utreda frågan om ett eventuellt skydd av området enligt 7 kap. miljöbalken. För att inte föregripa kommunens prövning har ansökan därför justerats så att åtgärderna inte strider mot syftet med kommunens planerade skydd. Samtidigt möjliggörs viss användning av området exempelvis för lagringsändamål under den period som kommunens utredning pågår.

Justeringen av ansökan innebär att sökanden frånfäller yrkandena om tillstånd till miljöfarlig verksamhet men kvarstår vid yrkandet om vattenverksamhet, dock i något justerad utformning. Avsikten är således att genom pumpning tömma kalkbrottet samt att bibehålla anordningar för att möjliggöra fortsatt bortledning av inläckande grund- och dagvatten för att kunna hålla brottytan torrlagd. Den planerade tömningen av kalkbrottet behöver ske inom det närmaste året för att förhindra risk för översvämning av kringliggande mark och anläggningar. Tömning i samma syfte har också skett vid tidigare tillfällen.

2. YRKANDEN

Sökanden har yrkat att mark- och miljödomstolen ger tillstånd enligt miljöbalken till vattenverksamhet inom fastigheten Nynäshamn Stora Vika 6:1 innefattande

- tömning av den södra vattenfyllda delen av Stora Vika kalkbrott,
- fortsatt bortledning av till kalkbrottet tillrinnande yt- och grundvatten, samt
- utförande och bibehållande av erforderliga anordningar för tömning och bortledning.

För det fall mark- och miljödomstolen anser att den planerade verksamheten innefattar markavvattning och kräver tillstånd enligt 7 kap. 24 § miljöbalken, har sökanden yrkat att domstolen

- ger dispens enligt 11 kap. 14 § andra stycket miljöbalken, respektive
- ger tillstånd enligt 7 kap. 24 § miljöbalken.

Sökanden har även yrkat

- att arbetstiden för vattenverksamheten bestäms till tre år från lagakraftvunnen dom,
- att tiden för anmälan av anspråk på oförutsedd skada av vattenverksamheten bestäms till fem år räknat från arbetstidens utgång, samt
- att den till ansökan bifogade miljökonsekvensbeskrivningen godkänns.

Länsstyrelsen i Stockholms län, Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund, Nynäshamns kommun, Djursnäs Damm AB, Himmerfjärdens naturvårdsförening, Nynäshamns naturskyddsförening och Göran Smedberg – som alla har argumenterat för att verksamheten inte är tillåtlig – får anses ha yrkat att ansökan ska avslås. Motparterna har bestritt yrkandena i övrigt.

Länsstyrelsen i Stockholms län och Djursnäs Damm AB har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

3. ANSÖKAN

3.1 Närmare om den justerade ansökan

Avsikten med den justerade verksamheten är att genom tömning av kalkbrottet förhindra översvämning och skada på kringliggande anläggningar och mark samt att möjliggöra viss användning av marken utan att inkräkta på de naturvärden som finns i området. I dagsläget bedrivs industriell verksamhet i den centrala delen av Stora Vika kalkbrott och denna verksamhet har, som tidigare redovisats i ansökan, behov av ytterligare yta för lagring av biobränslen. Även utan att fylla upp den södra delen av kalkbrottet på det sätt som tidigare varit avsikten, bedöms brottet efter tömning kunna vara användbart för detta ändamål och även för lagring av andra typer av rena material. En väg finns redan anlagd som möjliggör transport ned till bottenytan i brottet.

Tömning av brottet planeras ske på det sätt som beskrivits i ansökan, dvs. genom pumpning från brottsjön med befintlig pumptrustning till en ny sluten ledning

som leder ner till Fållnäsvisken. Som tidigare angivits är maximal bortledning cirka 350 m³/dygn och den initiala tömningen beräknas pågå cirka sex månader (se beskrivning i avsnitt 4.1.1 i MKBn). Till skillnad från tidigare är dock avsikten att anlägga en permanent ledning från kalkbrottet, som således även nyttjas för den efterföljande bortledningen av tillrinnande yt- och grundvatten. Den exakta dimensionen av ledningen fastställs lämpligen i samband med utförandet. Ansökan omfattar inte i sin nuvarande utformning anläggande av en kulvert genom berget utan enbart bortledning via den ledning som anläggs för tömningen av brottet. Det kan visserligen inte uteslutas att en kulvert i framtiden skulle kunna vara den teknik som anses mest lämplig för att dränera kalkbrottet, men i dagsläget bedöms inte möjligt att bedöma frågan med de osäkerheter som föreligger rörande den framtida användningen av kalkbrottet. Ansökan avser således en möjlighet att genom bortledning genom pumpning från en lågpunkt i brottet bibehålla en torr markyta, antingen helt eller delvis. Anordningarna för bortledningen torde även kunna vara till nytta vid ett framtida skydd av området genom att de möjliggör reglering av vattennivån i kalkbrottet.

3.2 Frågan om tillstånd enligt 7 kap. 24 § miljöbalken

Nynäshamns kommun avser att fatta slutligt beslut om inrättande av naturreservat senast den 15 december 2018. Syftet med naturreservatet uppges huvudsakligen vara att inrätta ett skydd mot framtida exploatering av området samt att skydda dess natur- och kulturvärden. Fram till dess kommunen har fattat ett slutligt beslut i frågan om ett naturreservat gäller ett intermistiskt förbud mot att skada naturvärden i området, vilket omfattar "sprängning, grävning, vattenverksamhet i form av utdikning, utfyllnad av mark och skogsavverkning". Syftet med ett interimistiskt beslut är att åtgärder som strider mot syftet med det tilltänkta skyddet inte ska kunna vidtas utan tillstånd.

I detta fall avser den planerade ansökan inte längre utfyllnad av kalkbrottet utan enbart vattenverksamhet i form av bortledning av yt- och grundvatten. Enligt bolagets uppfattning är denna verksamhet inte av sådan art att den strider mot syftet med det planerade skyddet för området. Åtgärderna förändrar inte områdets naturvärden på ett sätt som förhindrar eller försvårar ett framtida skydd som naturreservat. Tömning av kalkbrottet har skett vid flera tillfällen historiskt och den fortsatta bortledningen är, på det sätt ansökan nu är utformad, en verksamhet som kan upphöra för det fall kommunen beslutar att gå vidare med beslut om inrättande av naturreservat med intentionen att hålla kalkbrottet vattenfylt, helt eller delvis.

Det bör påminnas om att det vid prövning av frågor om skydd av områden enligt 7 kap. miljöbalken måste tas hänsyn även till de enskilda intressen som berörs och att den inskränkning i ett enskilt intresse som sker får inte gå längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodose. En rimlig tolkning av kommunens interimistiska beslut är därför att de åtgärder som beslutet avser inte innefattar de åtgärder som ansökan omfattar i sin justerade utformning.

Skulle mark- och miljödomstolen emellertid anse att ansökta åtgärder kräver tillstånd enligt 7 kap. 24 § miljöbalken har bolaget yrkat att domstolen med stöd av 21 kap. 3 § miljöbalken även prövar yrkandet om ett sådant tillstånd.

3.3 Miljökonsekvenser

Analys av vattnet i brottsjön har utvisat att vattnet endast innehåller naturliga halter organiska ämnen och metaller. Avsikten är därför att släppa ut vattnet till Fällnäsvisken utan särskild rening. För att säkerställa att föroreningshalterna är kontinuerligt låga åtar sig emellertid sökanden att vidta kontroller i brottsjön av utgående vatten i den omfattning tillsynsmyndigheten anser erforderlig. Sökanden har redovisat förväntad grundvattensänkning i samband med tömning av kalkbrottets södra del. Dessa bedömningar kvarstår även vid den justerade ansökan, och för det fall sökanden avser att tillfälligt upphöra, eller begränsa bortledningen för att låta kalkbrottet vattenfyllas torde grundvatten påverkan rimligen bli mindre omfattande.

3.4 Efterfrågad kompletteringar

Mark- och miljödomstolen har efterfrågat ytterligare kompletteringar av ansökan (aktbil. 21). Med hänsyn till justeringen av ansökan bedömer sökanden att flertalet av de efterfrågade kompletteringarna inte längre är aktuella. Nedan behandlas de frågor som sökanden alltså bedömer vara relevanta för ansökan.

Rådighet

Bolaget har i egenskap av ägare till fastigheten Nynäshamn Stora Vika 6:1 rådighet för den ansökta vattenverksamheten. Ledningssträckningen samt vattenområdet i Fällnäsvisken där utloppsledningen placeras ligger även inom denna fastighet.

Tillåtlighet enligt 11 kap. 6 § miljöbalken

Nyttan med ansökt vattenverksamhet består i att skada på grund av översvämning förhindras och att en kontinuerlig reglering av vattennivån i kalkbrottet möjliggörs samt att fastighetsägaren (dvs. sökanden) ges möjlighet att kunna använda marken på ett mer ekonomiskt fördelaktigt sätt än idag genom att nyttja denna som främst lagringsyta men möjligen även på annat sätt. Kostnaden för bortledningen är förhållandevis begränsad och uppvägs enligt sökandens uppfattning av nyttan i den bemärkelse som avses i 11 kap. 6 § miljöbalken.

Utsläpp till vatten; anläggning för vattenrening; halter

Som påpekats ovan har sökanden inte för avsikt att anlägga reningsverk eftersom de undersökningar som genomförts av vattenkvaliteten i brottet visat att vattnet endast innehåller naturliga halter organiska ämnen och metaller (se WSP 2012, reviderad 2014 och Conec-Friman Ekologikonsult 2013).

Sökanden har föreslagit att kontroll sker av utgående vatten, men att denna fråga hanteras inom ramen för en delegation till tillsynsmyndigheten, som bemyndigas att föreskriva om ytterligare skyddsåtgärder för det fall provtagningen skulle utvisa behov av åtgärder.

3.5 Förslag på villkor för verksamheten m.m.

De förslag på villkor m.m. som presenterats tidigare föreslås i sin helhet ersättas med nedanstående villkor respektive delegation.

Allmänt villkor

Om inte annat följer av nedan angivna villkor ska verksamheten utformas och bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad sökanden uppgett eller åtagit sig i målet.

Skyddsåtgärder för fisk och flodkräfta

Rörledningen för bortledning av vatten från kalkbrottet ska vara försedd med galler eller motsvarande anordning vid intagspunkten i syfte att förhindra överledning av fisk till Fållnäsvisken. Tillsynsmyndigheten bemyndigas att vid behov föreskriva om de eventuella ytterligare skyddsåtgärder som krävs i syfte att förhindra överledning av fisk från det vattenfyllda kalkbrottet till Fållnäsvisken.

I god tid innan kalkbrottet helt torrlagts ska bolaget inventera eventuell förekomst av flodkräfta och om exemplar av flodkräfta påträffas ska detta anmälas till tillsynsmyndigheten, som bemyndigas att fatta beslut om eventuell förflyttning av dessa till närbeläget vattenområde eller annan motsvarande skyddsåtgärd.

Kontroll

För verksamheten ska finnas ett program för kontroll av föroreningshalter i utgående vatten från kalkbrottet, samt kontroll av grundvattennivåer i observationspunkter vid kalkbrottet. Förslag till kontrollprogram ska ges in och godkännas av tillsynsmyndigheten i god tid innan verksamheten påbörjas.

Delegation

Sökanden föreslår att mark- och miljödomstolen överlåter åt tillsynsmyndigheten att vid behov föreskriva om ytterligare villkor avseende föroreningsinnehållet i vatten från kalkbrottet.

3.6 Sammanfattning

Sökanden har genom föreliggande justering av ansökan inskränkt verksamheten för att anpassa denna till kommunens interimistiska beslut i avvaktan på utredningen om skydd av Stora Vika som naturreservat. Ingen hantering av avfall eller förorenade massor ingår i ansökan, utan endast vattenverksamhet i form av bortledning. Bortledningen sker huvudsakligen på det sätt som angivits i samråd och ansökan såvitt avser tömning av kalkbrottet men har förändrats såvitt avser den permanenta dräneringen på så vis att ansökan inte omfattar tillstånd till anläggande av kulvert genom berget, utan dräneringen sker med samma ledning som används för bortledningen från kalkbrottet. I de delar av ansökan som kvarstår är sökandens bedömning att förväntade miljökonsekvenser överensstämmer med vad som tidigare angivits.

4. ÅTAGANDEN

Bolaget har under beredningen av målet och vid huvudförhandlingen gjort ett antal åtaganden, som anges nedan. Listan med åtaganden som redovisas i detta avsnitt är inte uttömmande, ytterligare åtaganden kan finnas i aktmaterialet.

Bolaget har åtagit sig bl.a. följande.

- Tillstånd till tömning av kalkbrottet ska inte tas i anspråk förrän tidigast den 16 december 2018.
- Anordningar för tömning av kalkbrottet ska bestå av en slang som förs ut i vattenmassan och fästs på en flotte som förankras, en slutna ledning med självfall fram till utsläppspunkten i Fällnäsvisken och flera separata spridarrör vid utsläppspunkten.
- Bortledningen vid tömning, vilken främst ska ske genom hävertteffekt (utan egentlig pump), ska ske med ett högsta flöde av 50 l/s.
- När cirka 10 procent av vattenmassan återstår gäller följande för tömningen
  - Sökande ska genomföra de kontroller i täktsjön av utgående vatten i den omfattning tillsynsmyndigheten anser är nödvändig.
  - Sedimentering av utgående vatten ska ske vid behov. Anordningar för detta ska utföras i samråd med tillsynsmyndigheten.
- Pumpning efter tömning sker från ett utjämningsmagasin i lågpunkten, som förses med bräddavlopp samt oljeavskiljare.

5. INKOMNA YTTRANDEN

5.1 Länsstyrelsen i Stockholms län

Yrkande

Länsstyrelsen har yrkat att mark- och miljödomstolen avslår Stora Vika Kalkbrottet AB:s yrkande att tömma brottet.

Grunderna för länsstyrelsens yrkande

Sökandes yrkande är oklart då det anges att man vill bortleda tillrinnande yt- och grundvatten, man yrkar inte på att tömma brottet. Länsstyrelsen tolkar sökandes yrkande som att det är en felskrivning och att man egentligen även yrkar på att tömma brottet. Med anledning av ovan framför länsstyrelsen följande.

Områdets höga naturvärden bör inte bedömas enbart utifrån var fridlysta och skyddsvärda arter påträffas i dagsläget. Även de delar som utgör verksamhetsområden idag har potential att utveckla mycket höga naturvärden. Hela det kalkrika området bör därför ses som en enhet vad gäller dess betydelse för naturvärdena.

De naturinventeringar som har gjorts omfattar inte naturvärden som finns i själva stenbrottet på den plana bottenytan eller på de omgivande stenväggarna. Därmed har inventeringsunderlaget stora brister. Samma typ av värdefull vegetation påträffas nere i stenbrottet som ovanför de omgivande branterna. Tömning av brottsjön kan påverka förekomster av vattenlevande organismer. Enligt den

ekologiska rapporten (CONEC m.f1.2013) förekommer padda och mindre vattensalamander. Båda arterna är fridlysta enligt 6 § artskyddsförordningen. Skyddet omfattar alla individer samt rom, men inte själva livsmiljön. Länsstyrelsen ser därför stora risker för fridlysta arter om hela kalkbrottets botten vattenfylls. En fullständig tömning riskerar å andra sidan slå undan livsmiljöerna för flera fridlysta arter varför länsstyrelsen förordar att dagens vattenstånd bibehålls inom ett snävt intervall i väntan på kommunens beslut om naturreservat.

Naturvärden och artförekomster

Området har mycket höga naturvärden, främst knutna till kalkberggrunden runt men även nere i stenbrottet. Berggrundens kalkrika sammansättning ger förutsättningar för ovanliga växter som i sin tur utgör basen för ett mycket rikt djurliv i området. Här finns ett stort antal fridlysta och rödlistade arter av växter och djur. Fridlysta arter omfattas av formellt skydd enligt artskyddsförordningen (2007:845) medan rödlistning är en bedömning, gjord vid en viss tidpunkt, av risken för att en art ska dö ut i en nära framtid. Hasselsnok, apollofjäril och större vattensalamander är arter som förekommer i området och som är fridlysta enligt 4 § artskyddsförordningen och enligt EU:s art- och habitatdirektiv. För apollofjäril uppges Stora Vika vara en av få kvarvarande lokaler på fastlandet. Värt att notera är att apollofjärilarna vid Stora Vika inte tillhör samma underart som på Gotland utan en underart som numera bara finns från Småland upp till Uppland.

<i>Svenskt namn</i>	<i>Latinskt namn</i>	<i>Fridlyst enligt artskyddsförordningen</i>	<i>Bevarandestatus enligt rödlistan</i>
Hasselsnok	<i>Coronella austriaca</i>	4 §	Sårbar (VU)
Snok	<i>Natrix natrix</i>	6 §	Livskraftig (LC)
Skogsödla	<i>Lacerta vivipara</i>	6 §	Livskraftig (LC)
Kopparödla	<i>Aguis fragilis</i>	6 §	Livskraftig (LC)
Padda	<i>Bufo bufo</i>	6 §	Livskraftig (LC)
Mindre vattensalamander	<i>Triturus vulgaris</i>	6 §	Livskraftig (LC)
Större vattensalamander	<i>Triturus cristatus</i>	4 §	Livskraftig (LC)
Citronfläckad kärrtrollslända	<i>Leucorrhinia pectoralis</i>	4 §	Livskraftig (LC)
Apollofjäril	<i>Parnassius apollo</i>	4 §	Nära hotad (NT)
Purpurknipprot	<i>Epipactis atrorubens</i>	8 §	Livskraftig (LC)
Skogsknipprot	<i>Epipactis helleborine</i>	8 §	Livskraftig (LC)
Tvåblad	<i>Neottia ovata</i>	8 §	Livskraftig (LC)
Murgröna	<i>Hedera helix</i>	8 §	Livskraftig (LC)
Berguv	<i>Bubo bubo</i>	4 §	Sårbar (VU)

Riksintressen

Området är av riksintresse för kulturmiljövården enligt 3 kap. 6 § miljöbalken. Stora Vika i Nynäshamns kommun utgör tillsammans med kalkbrotten i Karta och Oaxen ett riksintresse bestående av tre platser som ska visa kalkhanterings betydelse för Stockholmregionen under tre olika faser. Uttryck för riksintresset är lämningar av kalkbrott, industriplaneringar och hamnar samt industrisamhällena med bostäder och annan bebyggelse. När det gäller Stora Vika ligger bostads-

bebyggelsen avskilt från produktionsmiljöerna och är därför inte relevant i detta sammanhang. I Stora Vika är det således kalkbrottet, cementfabrikens anläggningar och hamnen som är uttryck för riksintresset och åtgärder som påtaglig kan skada avläsbarheten och förståelsen för riksintressets värden. Inom kalkbrottet har brytning skett i två nivåer där den djupaste delen i dag är vattenfylld och den övre används som upplag för biobränsle. Ansökan gäller tömning av det större brottet som idag är vattenfyllt.

I samband med ansökan har en kulturmiljöutredning tagits fram. I denna ingår en diskussion om påverkan på riksintressets kulturmiljövärden. Där framförs att ett viktigt värde är stenbrottets storlek och vikten av att den storskaliga brytningen är avläsbar. Länsstyrelsen delar denna uppfattning. Brottets yta är av stor betydelse för förståelsen av de kulturhistoriska värden riksintresset omfattar.

Det riksintresset ska skydda är inte en industrianläggning i största allmänhet utan ett kalkbrott förbundet med en cementindustri. Länsstyrelsen anser därför inte att det, som i kulturmiljöutredningen, är möjligt att hävda att det finns kontinuitetsaspekter som möjliggör att området tas i anspråk för annan industriell verksamhet. Ur kulturmiljöhänsyn är det däremot inte skadligt att avleda vatten på sådant sätt att norra delen bibehålls med dagens utformning så att storskaligheten framträder. Kustområdena och skärgårdarna i Södermanland och Uppland från Oxelösund till Herräng och Singö är av riksintresse enligt 4 kap 2 § miljöbalken, vilket innebär att turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen särskilt ska beaktas vid bedömningen av tillåtligheten till exploatering eller andra ingrepp i miljön.

Ett genomfört förslag kommer att innebära att platsen riskerar få lägre tillgänglighet för allmänheten vilket är negativt både ur ett friluftsperspektiv och ur ett kulturmiljöperspektiv.

Miljöfarlig verksamhet

Sökanden anger i sitt justerade yrkande att man avser att lagra "rena material" i den södra delen av brottet efter att brottsjön tömts. Oavsett vilka material som avses, vilket är högst oklart, finns risker för påverkan genom damning samt påverkan av tung trafik. Länsstyrelsen gör bedömningen att oavsett vilken industriell verksamhet som kommer att bedrivas så är den inte förenlig med det interimistiska beslutet om skydd som fattats. Nynäshamns kommuns beslut (Kf § 167 2015/0220/265) om interimistiskt förbud syftar just till att skydda området från framtida exploateringar så att skada på naturvärdena inte uppkommer.

Övriga kommentarer

Enligt uppgift i rapporten "Ekologiska konsekvenser. . ." (CONEC & Friman Ekologikonsult AB 2013-12-10), sidan 4, har dammen börjat läcka. Vattennivån i brottsjön bedöms därmed inte fortsätta stiga i samma omfattning som tidigare. Dispens från artskyddsförordningen kan krävas om den planerade verksamheten kan komma att påverka livsmiljöer för fridlysta arter.

Särskilt angående fynd av abborre och flodkräfta

Informationen att kalkbrottet har en population av fisk är på inget sätt anmärkningsvärt utan väntat och tillför inget nytt. Att nyanlagda dammar snabbt får fiskpopulationer är välkänt och beror oftast på att änder och andra vattenlevande fåglar för över rom genom att rommen fäster sig på kroppen men kan också ha satts ut av människor. Därför bör ändå fiskpopulationen anses vara naturlig men har ett lågt skyddsvärde (ej rödlistade).

Flodkräftan är troligen inplanterad och med miljöhänseende mer intressant. Flodkräftan åtnjuter inget direkt skydd, som bolaget anger. Men indirekt så har den stort skyddsvärde vilket visas i Förordning (EU) nr 1143/2014 av den 22 oktober 2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter där konkurrenten signalkräfta klassas som invasiv. Flodkräftan är akut hotad och med tanke på att den aktuella populationen är skyddad i den bemärkelsen att den inte har naturlig koppling till sjöar och vattendrag som innehar populationer av signalkräfta kan den förväntas vara extra skyddad mot kräftpest. Detta är dock inte enskilt av så starkt intresse att det motsätter en tömning men är ytterligare ett argument mot tömning av brottet.

5.2 Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund

Förbundet bedömer att ett av syftena med det planerade naturreservatet är att behålla brottsjön och ett annat syfte är att inte tillåta industriverksamhet eller lagring av biobränslen inom det planerade reservatet.

Den planerade verksamheten i form av dränering av brottsjön och markavvattning bedöms strida mot syftet med det tilltänkta skyddet och bedöms därför omfattas av det kommunala förbudet.

Såväl kalkbrottets väggar, brottsjön och omgivande kalkområde bedöms ha naturvärden som har ett skyddsbehov. De kommande reservatsföreskrifterna antas syfta till att brottsjön behålls, eventuellt med reglering av vattennivån. De kommande föreskrifterna antas inte medge industriverksamhet eller lagring av biobränslen inom reservatet.

Förbundet bedömer (liksom Naturvårdsverket i sin handbok om vattenverksamheter) att vattenfyllda före detta dagbrott ska betraktas som vattenförekomster. Det innebär att avvattning eller bortledande av vatten från brottsjöar är vattenverksamhet. Med stöd av 7 kap. 24 § miljöbalken bedöms att tillstånd att avvattna eller bortleda vatten från aktuellt område inte kan medges eftersom det omfattas av interimistiskt förbud att skada naturvärdena.

5.3 Nynäshamns kommun

Kommunen är negativ till att Stora Vika Kalkbrottet AB ges det ansökta tillståndet. Skälen för det är följande.

Kommunfullmäktige i Nynäshamn fattade den 9 december 2015 beslut om interimistiskt förbud att skada naturvärden i och omkring kalkbrottet i Stora Vika, del av fastigheten Stora Vika 6:1, enligt 7 kap. 24 § miljöbalken. Förbudet omfattar följande åtgärder: sprängning, grävning, vattenverksamhet i form av utdikning, utfyllnad av mark och skogsavverkning och gäller fram till och med den 15 december 2018.

Syftet med beslutet var att skapa förutsättningar för att undersöka möjligheten att bilda ett naturreservat som omfattar skydd av de unika rödlistade och fridlysta arter som finns lområdet men även att kunna tillgodose det rörliga friluftslivets intressen. Beslutet är helt i linje med vad som anges i kommunens översiktsplan (antagen 2012) som pekar ut kalkbrottet som en framtida resurs som besöksmål.

Under de tre år förbudet gäller avser kommunen att utforma reservatsföreskrifter och diskutera med markägaren om markanvändningen.

Kommunens intention med förbudet om "vattenverksamhet i form av utdikning" avser just tömning av brottsjön. Att bibehålla brottsjön intakt är en förutsättning för att kunna skapa ett reservat som omfattar många olika värden; natur-, kultur- och rekreationsvärden.

I kalkbrottet pågår idag en industriell verksamhet som, enligt kommunen, inte är förenligt med intentionerna för det framtida naturreservatet. Sökanden avser, att efter tömning, använda den blottlagda ytan för industriell verksamhet av samma typ som redan pågår i kalkbrottet, alltså lagring av biobränslen. Kommunen motsätter sig starkt en utvidgning av pågående verksamhet.

Sökanden anger att man avser att leda bort vattnet i ledning till Fållnäsvisken med en hastighet av 350 kbm/timme (100 l/s). Eftersom utredningar visar att vattnet i själva brottsjön endast innehåller naturliga halter organiska ämnen och metaller så avses detta släppas ut i Fållnäsvisken utan särskild rening. Kommunen saknar en utredning som visar hur det uttrinnande vattnet kommer att påverka miljön i Fållnäsvisken där kända föroreningar finns i bottenlammet. Fållnäsvisken har idag otillfredställande ekologisk status.

5.4 Djursnäs Damm AB

Det som frågan i målet koncentrerat synes avse är om sökanden som markägare ska anses ha ett sådant berättigat intresse av att få använda marken i kalkbrottet som lagerplats att den påverkan det medför på angränsande fastigheter och miljön ska tillåtas. Vidare om den begränsning av den ursprungliga ansökan som nu görs innebär att det nu tänkta företaget inte strider mot kommunens beslut om interimistiskt förordande i avvaktan på kommunens beslut om naturreservat.

Djursnäs Damm AB berörs enligt ansökan genom att bolagets fastighet Stora Vika 6:29 påverkas. Ansökan avser markavvattning som dock med hänsyn till marknivån i kalkbrottet innebär bortledning av grundvatten. Detta kommer att påverka, sänka, grundvattennivån på Djursnäs Damm AB:s fastighet Stora Vika 6:29.

Djursnäs Damm AB bestrider att det föreligger berättigat intresse för sökanden att få begärt tillstånd med hänsyn till den negativa påverkan detta kan få för bl.a. bolagets fastighet. Lagring bör lokaliseras till plats som inte kräver en sådan grundvattensänkning och bortledning av vatten. Detta är särskilt viktigt i detta fall då området planeras för att bli naturreservat. Ansökan synes också strida mot det föreliggande interimistiska förbudet.

Skulle tillstånd ändå medges, måste Djursnäs Damm AB tillförsäkras rätt till ersättning för de skador som uppkommer. Föreskrifter om detta ska införas liksom om kontrollprogram som säkerställer att kunskap erhålls om all negativ förändring och påverkan samt vid uppkomna skador hindrar fortsatt bortledning.

5.5 Himmerfjärdens naturvårdsförening

Himmerfjärdens Naturvårdsförening bildades 1968 och dess syfte är att främja vattnet och naturens vård i Himmerfjärden, Kaggfjärden och angränsande vatten och att verka för att största möjliga hänsyn tas till natur och vattenfrågor. Föreningen har 1499 medlemmar såväl permanent- som fritidsboende runt Himmerfjärden och Kaggfjärden. Därtill är 15 st tomtägare- och fiskeföreningar anslutna till föreningen.

Tömning av det nu befintliga vattnet i kalkbrottet Stora Vika påverkar i och för sig inte vattnet i Fållnäsvisken och därmed Himmerfjärden. Dock kan naturen i och runt kalkbrottet påverkas av att den fuktiga atmosfären avlägsnas. Det allvarliga hotet för Himmerfjärden uppstår då kalkbrottet efter torrläggning utnyttjas för lagring av biobränslen och industriell verksamhet och vattnet som passerar dessa lager ska pumpas ut i Fållnäsvisken och det finns stora risker att detta vatten förorenas.

Himmerfjärdens Naturvårdsförening anser att Fållnäsvisken, som redan nu har dålig kvalitet, inte kan belastas med den sökta verksamheten. Fållnäsvisken kartering 2013: Totalkväve 408 ug/l, Totalfosfor 30 ug/l, Klorofyll a 7,0 ug/l, vilket är mycket höga värden. (Källa: Svealands kustvattenvårdsförbund 2014). Föreningen betvivlar att den av sökande föreslagna reningen av vattnet kommer att vara tillfredställande och förordar att ansökan avslås.

5.6 Nynäshamns Naturskyddsförening

Bakgrund

Det har varit många turer kring markägarens aktiviteter i kalkstensbrottet i Stora Vika de senaste åren. Bland annat har en stor markberedning gjorts inne i kalkstensbrottet vilket ödelagt mycket viktiga föryngringslokaler för den fridlysta apollofjärilen som är skyddad enligt EU:s art- och habitatdirektiv. Företaget som bedrivit verksamheten med flishantering i kalkstensbrottet har också genomfört sprängningar på den nordvästra flanken vilket förstört en icke oansenlig del av det område som Nynäshamns Naturskyddsförening (NNF) har bedrivit naturvårdsinsatser under flera år. På detta område finns exempelvis fynd av den akut hotade

fjärilen gulfläckig igelkottspinnare. För dessa ingrepp har företaget polisanmälts av två fjärilsexperter för artskyddsbrott.

Området i och kring kalkstensbrottet har erkänt mycket höga naturvärden. Naturvärdena i Stora Vika är unika för länet och NNF är av åsikten att dessa måste bevaras genom att kalkstensbrottet – tillsammans med omkringliggande områden – skyddas helt från vidare exploatering. Nynäshamns kommun har beslutat om ett interimistiskt förbud att förstöra naturvärdena i och kring kalkstensbrottet. Målsättningen med detta förbud är att hindra fortsatt exploatering och att inrätta ett kommunalt naturreservat.

Tidigare har Sakab AB (numera Ekokem AB) ansökt om att tömma den södra brottsjön på vatten för att därefter deponera icke-jungfruligt material, för att sedan gjuta igen ytan för en framtida, okänd, expanderande av industrin i kalkstensbrottet. Som det verkar har dessa planer lagts i malpåse efter att Mark- och miljödomstolen avkrävt en omfattande revision av den gjorda ansökan. Efter detta så har (ännu) ett nytt bolag bildats – Stora Vika Kalkbrottet AB – som övertagit och modifierat den ursprungliga ansökan som gjordes av Ekokem AB för att nu endast gälla en total tömning av den södra sjön. Den södra brottsjön har vid tidigare tillfällen delvis tömts på vatten, då genom att vattnet pumpades ut till en infiltrationsyta väster om kalkstensbrottet för att sedan på naturlig väg rinna ut i Fällnäsvisken. Den sökande vill nu tömma hela den södra brottsjön på vatten genom att direkt leda vattnet från sjön till Fällnäsvisken och därefter underhållstömna för att hålla ytan som skapas torrlagd. Den sökande anger "behov av ytterligare yta för lagring av biobränslen" som skäl för denna åtgärd (aktbilaga 32). Dessutom anser den sökande att en tömning är nödvändig för att inte svämma över den nuvarande lagringsytan mellan den norra och den södra sjön.

Invändningar

NNF har flera invändningar mot den sökandes planer på att tömma den södra brottsjön på vatten. Dessa redovisas nedan i punktform:

- Recipienten, Fällnäsvisken, har en otillfredsställande ekologisk status och även om vattnet från kalkbrottet troligtvis är "rent" så anser NNF att konsekvenserna av en fullständig direkttömning ej kan anses utreda.
- Hur har mätningarna av vattenkvaliteten i den södra brottsjön gått till? Har den sökande mätt vattenkvaliteten på olika djup eller bara från ytvattnet?
- Det måste anses klarlagt att kalkstensbrottet inte är en sluten enhet; tvärtom så finns det tydliga spår att vatten tränger ut från brottet och således påverkar den omkringliggande naturmiljön. Vattnet från den södra brottsjön "sipprar" bland annat ut i den västra slänten och ger en mer frodig växtlighet där. Många insekter är beroende av nektarväxter och utsipprande vatten ger förutsättningar för växter att blomma även under mycket torra somrar. NNF har särskilt apollofjärilen i åtanke som är starkt beroende av olika tistlar som nektarväxter under flygperioden juli-augusti. NNF anser att en direktavledning av vattnet riskerar att ytterligare förvärra tillståndet för nektarberoende insekter då grund- och dagvattnet kommer att påverkas negativt "nedströms" den södra brottsjön.

- I den norra brottsjön finns säkra fynd av den fridlysta större vattensalamandern. Det är osäkert – men ej omöjligt – att arten också finns i den södra brottsjön. Arten föredrar grundare dammar och sjöar och det finns faktiskt grundare delar i den södra brottsjön, exempelvis i den allra södraste delen. Dessutom, hur kommer vattennivåerna i den norra brottsjön påverkas av en total tömning av den södra brottsjön?
- Precis söder om den södra brottsjön, på platån, finns 100-tals fynd av purpurknipprot, en fridlyst orkidé. En total tömning av den södra sjön riskerar att förändra grundvattenförhållandena i marken där dessa orkidéer trivs och hur de kommer att påverkas är osäker.
- NNF ställer sig frågande till ett ökat behov av lagringsutrymme i kalkstenbrottet. Vid otaliga besök av oss och andra så har det knappast varit någon platsbrist på den markberedda (och förstörda) ytan som är belägen mellan de två brottsjöarna. Den yta som redan är i anspråkstagen borde gott och väl räcka för den sökandes behov – särskilt med tanke på att området förväntas bli ett naturreservat inom en snar framtid. Förhoppningsvis kan denna yta då återställas för att återigen kunna fungera som en föryngringslokal för apollofjärilen.

Särskilt om abborre och flodkräfta

Brottsjön i Stora Vika innehåller en population av abborre. Både stora och små exemplar har observerats och fotograferats vid dykningar i brottsjön. En representant från Nynäshamns Naturskyddsförening har vid brottsjön även observerat okända småfiskar precis vid vägen som leder ner till den nordvästra delen av sjön. Det går inte att utesluta att sjön även hyser andra arter av fisk än abborre. Förutom abborre så finns det även exemplar av flodkräfta, som är akut hotade (CR i Rödlistan 2015). Förekomsten av grov abborre och stora flodkräftor tyder på att sjön har ett rikare djurliv än vad som är känt. Detta grundar på att abborren, som är en utpräglad rovfisk, behöver föda för att uppnå de storlekar som noterats i sjön. Även flodkräftor behöver föda för att kunna växa sig stora.

Vid en eventuell tömning av brottet så kan det inte uteslutas (det är t.o.m. troligt) att levande fisk kommer att sugas ut genom ledningen för att sedan hamna i Fållnäsvisken som är recipient. Detta bör betraktas som "flytt av fisk" vilket regleras i miljölagstiftningen (se Förordningen [1994:1716] om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen). NNF har ett antal synpunkter som domstolen bör beakta innan en dom meddelas, nämligen:

- Vilka fler fiskarter än abborre finns i sjön?
- Stora Vika Kalkbrottet AB måste söka tillstånd om att förflytta fiskar mellan brottsjön och Fållnäsvisken, alternativt redogöra för hur de helt säkert ska undvika att fiskarna flyttas från sjön till Fållnäsvisken.
- Beakta eventuella risker med att sjukdomar skulle kunna spridas mellan fiskar i de två livsmiljöerna (för att utreda detta måste först fiskfaunan i brottsjön dokumenteras).
- Det faktum att det finns flodkräftor i sjön är skäl nog för att inte tillåta tömning av sjön.

5.7 Göran Smedberg

Frågor

Man har tidigare inte tömt kalkbrottet på denna mängd vatten. Vatten som har tömts ut har man inte fört ut direkt i Fållnäsviden. Istället leddes vattnet ner i en damm/sänke på nordvästra sidan av kalkbrottet och naturen skötte resten.

Fållnäsviden är idag rödlistad och på botten ligger det föroreningar/gifter från tidigare verksamheter. Vad jag förstår så ligger dessa inkapslade.

Hur kommer Fållnäsvidens vatten, bottenmiljö och djurliv påverkas? Hur ser det ut i framtiden när kalkbrottet dagligen dräneras? "Tanken är väl att något ska lagras i kalkbrottet"?

Jag vill ha en oberoende utredning om vad som händer när man tömmer ut denna stora mängd vatten i Fållnäsviden som är en lång och relativt grund vik och vad händer i botten när man börjar röra om i grytan?

Hur ska vattnet som pumpas ut i Fållnäsviden kontrolleras att det är rent när det till slut når Fållnäsviden? Ska det kontrolleras med egenkontroller som ganska enkelt kan justeras efter egen godtycklighet. Vem kontrollerar egenkontrollerna?

Enligt ansökan syftar projektet till att marken ska kunna användas på ett mer ekonomiskt fördelaktigt sätt än idag genom att nyttja denna som främst lagringsyta men möjligen även på annat sätt. Vad menas med möjligen även på annat sätt.

Vad gäller ansökan om? Under punkt 3 punkt 1 rubrik beskrivning av verksamheten – lagringsytor biobränsle. Under punkt 5 rubrik sammanfattning – endast vattenverksamhet. Vad handlar denna ansökan om egentligen i klartext?

Synpunkter

Nynäshamns kommun har lagt ett interimistiskt förbud i avvaktan på att ett naturreservat inrättas. Men jag har också hört att Nynäshamns kommun är intresserade av att köpa kalkbrottet.

När jag läser beslutet från kommunfullmäktige så står det under ärendebeskrivningen, med anledning av att det huvudsakliga syftet är att inrätta ett skydd från framtida exploatering har kommunen av länsstyrelsen fått råd att fatta ett beslut om interimistiskt förbud för att skydda kalkbrottet och naturen från framtida exploateringar i avvaktan på beslut om att ett naturreservat ska inrättas.

Kalkbrottet har idag ett interimistiskt förbud. I min värld är tömning av kalkbrottet en exploatering. Lagring av flis/biobränsle är också en exploatering (det lagras inget där i kalkbrottets sjö; där finns bara vattenkoraller, fisk och kräftor). Är det inte det som det interimistiska förbudet handlar om – att skydda kalkbrottet och

naturvärdena från exploatering? Jag tycker att den här ansökan är rörig och saknar konkreta fakta och svar. Ansökan bör kontrolleras upp av någon oberoende instans, exempelvis FOI som faktiskt har kunskap om sådana här saker.

Jag föredrar att bo vid ett naturreservat framför en ”industri hokus pokus”.

Naturvårdsverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Havs- och vattenmyndigheten samt SMHI har avstått från att yttra sig.

6. BEMÖTANDE

6.1 Inledning

Den ansökan som nu är föremål för prövning avser enbart tömning av kalkbrottet för att möjliggöra användning av detta för befintlig verksamhet (se mark- och miljödomstolens dom den 22 mars 2012 i mål M 1574-07), alternativt annan, icke tillståndspliktig, verksamhet. Närmast är således fråga lagring av biobränslen eller som omlastningsplats för rena överskottsmassor.

Det är därmed konsekvenserna av tömningen och den fortsatta möjligheten till torrläggning av kalkbrottet som ska prövas mot natur- och kulturmiljöintressen samt förutsättningarna för att eventuellt inrätta ett naturreservat för att låsa områdets framtida användning. Ett flertal synpunkter har framförts om att den planerade tömningen inte är förenlig med dessa intressen och intentioner. De underliggande omständigheter som utgör stöd för denna slutsats är emellertid sparsamt redovisade och förefaller främst grundade på uppfattningen att ingen förändring överhuvudtaget bör ske inom området, snarare än att det ska göras en avvägning mellan olika berörda intressen där den enskildes rätt att förfoga över sin egendom måste vägas mot nyttan av det intrång som sker med åberopande av allmänna intressen. Som tidigare påpekats har kalkbrottet tömts vid flera tillfällen och senast för 15 år sedan. Sökanden vidhåller att den planerade verksamheten ska anses tillåtlig; i synnerhet med de ytterligare åtaganden som sökanden gör enligt vad som redovisas nedan.

6.2 Länsstyrelsens

Utformning av yrkanden

Det justerade yrkandet har utformats mot bakgrund av att det enligt 11 kap. 3 § miljöbalken är bortledning av ytvatten som utgör den egentliga tillståndspliktiga vattenverksamheten (även om åtgärden också möjligen skulle kunna betraktas som markavvattning). Av ansökan i övrigt torde framgå utformning och omfattning av denna verksamhet och sökanden ser inte att ett yrkande om "tömning" skulle tillföra målet något. Sökanden har dock inget att erinra mot att mark- och miljödomstolen, om länsstyrelsen vidhåller att detta är önskvärt, i tillståndets utformning hanterar den inledande tömningen respektive fortsatta bortledningen separat.

Det bör uppmärksammas att det av förbiseende felaktigt har angivits (se avsnitt 3.1 i sökandens inlägga den 12 augusti 2016) att maximal bortledning vid tömningen uppgår till cirka 350 m³ per dygn, vilket rätteligen ska vara 350 m³ per timme, dvs. ca 100 l/s, vilket krävs för att tömma brottet på cirka sex månader. Det är dock fråga om ett relativt stort flöde och sökanden anser därför att det kan vara lämpligt att sträcka ut perioden för tömningen något för att minska flödet. Sökanden godtar därför att den maximala bortledningen från brottet uppgår till högst 175 m³ per timme, dvs. 50 l/s. Tömningen av brottet kan då ske under en 12-månadersperiod.

Avsikten är att anlägga ett rörsystem, dvs. flera parallella rörledningar ur brottet, och istället för genom pumpning åstadkomma tömningen med självfall. Denna tömning måste påbörjas före vattenmassan fryser, och med hänsyn till det åtagande som gjorts enligt nedan kommer tömningen att kunna påbörjas först under våren 2019. När tömning skett anläggs pump för kontinuerlig torrhallning, med en kapacitet om cirka 3 l/s. Pumpning sker från ett utjämningsmagasin i lågpunkten, som förses med bräddavlopp samt oljeavskiljare.

Områdets naturvärden

Kalkbrottet i Stora Vika utgör en unik miljö genom den storskaliga kalkbrytning som förelegat historiskt och de naturvärden som etablerats i området. Fastigheten Stora Vika 6:1 är taxerad som industrifastighet och alltså pågår industriell verksamhet inom den norra delen av fastigheten innefattande lagring av biobränslen.

Som länsstyrelsen påpekar finns olika arter i området som är unika för denna typ av miljö. SGU har i sitt yttrande över tidigare planerad verksamhet även betonat områdets stora värde som nationell referenslokal och betydelsen av att tillgängliggöra brottets geologiska värden (se aktbil. 62).

Som framgår av bilden ovan pågår idag industriell verksamhet inom det område som kommunens interimistiska beslut omfattar.

Den vattenmassa som förekommer i stenbrottet har beskrivits som djup, kall och näringsfattig vilket innebär att den har mycket begränsade förutsättningar för att hysa biologisk rikedom och utgöra ett värdefullt habitat. Tömningen kan således inte befaras ha en stor negativ påverkan på vattenlevande organismer. Det djur- och naturliv som förekommer i området har uppenbarligen etablerats under tiden för den nu pågående verksamheten. Vidare har den södra brottsjön endast varit vattenfylld under ett antal års tid, och det finns inget som talar för att just denna vattenutfyllnad har bidragit till eller är betydelsefull för de arter som länsstyrelsen särskilt för fram i sitt yttrande. Såvitt avser påverkan på fridlysta arter och deras livsmiljöer hänvisas till slutsatserna av en mer ingående granskning som sökanden låtit utföra av tidigare inventeringar samt länsstyrelsens synpunkter (se aktbil. 63).

Sökandena uppfattning är att den ansökta verksamheten inte strider mot förbuden i 4 samt 6 §§ artskyddsförordningen.

Påverkan på riksintresse

Det är svårt att se på vilket sätt den nu ansökta tömningen av brottet skulle strida mot de intressen som utpekandet av området som riksintresse för kulturmiljövården syftar till att skydda. Snarare utgör tömningen, som också påpekas av SGU, en förutsättning för att området ska bli mer tillgängligt. Tömningar har skett tidigare och så sent som för 15 år sedan.

Det är också svårt att förstå varför tömningen i sig skulle minska tillgängligheten till området för allmänheten. Idag är området inhägnat, vilket i sig inte påverkas av om tömning sker eller ej.

6.3 Nynäshamns kommun

Kommunen uppger att syftet med det interimistiska beslutet är att hålla miljön "så intakt som möjligt" under tiden fram till och med 15 december 2018 och uppger att man under denna tid har för avsikt att komma överens med markägaren, diskutera med olika intressegrupper som kan vara berörda och upprätta reservatsföreskrifter för att kunna fatta beslut om kommunalt naturreservat senast den 15 december 2018.

Sökanden har förståelse för kommunens önskemål och har också regelbundet kontaktat kommunens tjänstemän för att undersöka hur ärendet fortskrider. Bolaget har inte för avsikt att förhindra inrättandeprocessen men anser inte heller att det är rimligt att kommunen genom sitt beslut lägger en död hand över området i dess helhet, utan ser det som ett berättigat krav att kunna använda fastigheten för ett ändamål som inte förhindrar de framtida intentionerna för området. För att ytterligare understryka från sökandens sida att det inte är avsikten att förhindra eller försvåra processen med inrättande av naturreservatet åtar sig sökanden att inte ta ett tillstånd till tömning av kalkbrottet i anspråk förrän den 16 december 2018, vilket som påpekats ovan i praktiken blir efter snösmältningen våren 2019. Däremot godtar inte sökanden att tillståndet villkoras av att inrättande av ett naturreservat

inte kommer till stånd eftersom sökanden anser att det är rimligt att en eventuell ersättningsdiskussion med kommunen även tar hänsyn till det berättigade intresse sökanden som fastighetsägare har av att utnyttja sin mark för kommersiell verksamhet, om än i den begränsade omfattning det nu är fråga om.

Varför bibehållandet av brottsjön är en förutsättning för att skapa ett reservat med många olika värden är inte klart. Det finns flera vattensamlingar i området, där den norra delen uppges vara mer värdefull ur naturmiljösynpunkt. Likaväl som ett bibehållande av vattenytan kan påstås innebära fördelar kan även tömningen öka områdets värde i form av tillgängliga bergväggar med geologiska värden. Slutligen kan anmärkas att det knappast är uppenbart att begreppet utdikning syftar på tömning av kalkbrottet och om detta varit avsikten borde det kunna ha formulerats tydligare.

6.4 Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund

Förbundet anser att den planerade verksamheten inte är förenlig med det interimistiska beslutet och anser att ansökan ska avslås. De bakomliggande skälen för varför tömningen inte ska tillåtas redovisas emellertid inte närmare och sökanden hänvisar till vad som anförts ovan.

6.5 Djursnäs Damm AB

Som framgår av de grundvattenutredningar som utförts föreligger inte någon förväntad påverkan på vattenförhållandena inom fastigheten Stora Vika 6:29, se ansökan, Bilaga 10, s 7. Av bilden över avsänkingsområdet kan konstateras att yttersta delen av det beräknade avsänkingsområdet endast gränsar till delar av den aktuella fastigheten. Den avsänkning som det är fråga om vid den bedömda yttre gränsen för avsänkning kan bedömas vara mindre än de naturliga variationerna hos grundvattnets trycknivå inom aktuella delar av fastigheten Stora Vika 6:29 och den ansökta verksamheten bedöms därför inte kunna komma att föranleda någon skada, som kan kopplas till sänkt grundvattennivå, inom fastigheten. Skulle mot förmodan skada ändå misstänkas ha uppstått, finns möjlighet att anmäla denna inom den tid som gäller för anmälan om oförutsedd skada.

6.6 Himmerfjärdens naturvårdsförening

Föreningen befarar att naturen i och runt kalkbrottet påverkas av att den fuktiga atmosfären avlägsnas. Vidare framförs synpunkter på utsläppet i Himmerfjärdens av eventuellt dagvatten från det tömda kalkbrottet.

Sökanden bedömer att den förändring som sker genom minskad avdunstning inte kommer att ha någon påverkan, då grundvatten alltså kommer att tränga igenom berggrunden vilket tillsammans med nederbörd borde vara tillräckligt för de arter som är förknippade med naturtypen.

När det gäller påverkan på Fållnäsvisken är, som föreningen mycket riktigt påpekat, det vatten som nu finns i brottet inte förorenat. Vid en framtida verksamhet i form av lagring av material finns ett åtagande om kontroll samt förslag till delegation till tillsynsmyndigheten att föreskriva om villkor för utsläpp av dagvatten.

6.7 Göran Smedberg

Tidigare tömningar och vattenkvalitet (fråga 3)

Som framgår av ansökan har tömning av kalkbrottet skett vid i vart fall två tidigare tillfällen, ett i början av 1990-talet och därefter i början av 2000-talet. Det är inte känt vilka vattenvolymer det varit fråga om vid dessa tömningar. Det kan dock konstateras att vattennivån i brottet stigit med cirka en meter per år och att det därför även tidigare bör ha varit fråga om betydande volymer. Tömning skedde då, som påpekas, till en infiltrationsyta väster om kalkbrottet och inte direkt via ledning, så som nu är planerat. Att det nu är fråga om en sluten ledning från kalkbrottet till Fållnäsvisken innebär att vattnet från kalkbrottet inte kommer att påverkas före utsläpp till recipient.

Såvitt avser vattenkvaliteten har den provtagning som skett i kalkbrottet vid tre tillfällen (se MKB, avsnitt 3.6.1) visat att vattnet får anses som rent med låga fosforhalter och måttliga kvävehalter. Även halten metaller är generellt låga, förutom zink, vilket dock bedöms vara hänförligt till naturligt höga metallhalter i området (se MKB, avsnitt 3.6.4).

Sökanden har föreslagit att kontroll sker av utgående vatten från kalkbrottet enligt ett egenkontrollprogram. Provtagning sker med hjälp av anlita expertis och rapporteras till tillsynsmyndigheten, vilket ger tillsynsmyndigheten full insyn samt möjlighet att genom delegation meddela villkor för utsläppet.

Status och påverkan på Fållnäsvisken (fråga 1 och 2)

Enligt vattendatabasen VISS är Fållnäsviskens ekologiska status klassificerad som otillfredsställande men dess kemiska status god, med undantag för kvicksilver. Det har även inför ansökan skett provtagning av vattnet utanför den planerade utsläppspunkten i Fållnäsvisken, som inte visat förhöjda halter av några andra ämnen än fosfor.

Sedimentprover har tagits uppströms och nedströms utsläppspunkten vilka utvisat att metallhalterna i sedimenten generellt är låga förutom för bly, krom och zink. Dessa förhöjda halter är sannolikt delvis hänförliga till de naturligt höga halterna bly, krom och zink i omgivande berggrund men då föroreningarna avtar mot ytligare sediment tyder det också på påverkan av historiska utsläpp. Organiska föroreningar påvisades inte i sedimenten.

Utsläppsledningen kommer att placeras i befintligt dike och utloppet förläggas i vattnet ett stycke ut från strandlinjen. Sedimenten i detta område är redan i dag påverkade av utsläppet från diket, som periodvis hyser ett högre flöde än flödet från ledningen vid tömning av kalkbrottet. Ledningen kan vid behov även förses med anordningar för att fördela flödet vid utsläppspunkten. Eftersom vattnet är

att anse som rent förväntas utsläppet inte medföra negativ påverkan på ekosystemen i Fållnäsvisken. Utsläppet bidrar således inte med något tillskott av näringsämnen, vilket bedömts vara den nu huvudsakliga påverkan på vikens ekologi (se MKB, avsnitt 6.2.2). Det ökade vattenflödet kan däremot tillfälligt påverka sammansättningen av bottenfaunan lokalt under den period som detta sker men vid inventering har inga sällsynta eller hotade arter påträffats.

Utformning av ansökan (fråga 4 och 5)

Den ursprungliga ansökan lämnades in till mark- och miljödomstolen under 2015 och omfattade då användning av kalkbrottet för utfyllnad med avfall samt vattenverksamhet knuten till detta, dvs tömning och bortledning av vatten. Först efter att ansökan lämnades in beslutade Nynäshamns kommun att utreda frågan om skydd av området som naturreservat. Sökanden ansökte då med anledning av kommunens beslut om att domstolen skulle vilandeförklara målet i avvaktan på kommunens slutliga beslut i naturreservatsfrågan. Ansökan om vilandeförklaring ogillades emellertid av domstolen och sökanden valde då att istället justera ansökan till att enbart omfatta vattenverksamheten i viss ändrad utformning, dvs. tömning av kalkbrottet samt fortsatt möjlighet att leda bort tillrinnande vatten.

Av de senaste handlingarna torde framgå att det nu endast är fråga om vattenverksamhet. Den verksamhet som planeras i kalkbrottet efter tömning är sådan verksamhet som inte kräver tillstånd enligt miljöbalken och inkluderas därför inte i ansökan. Idag bedrivs tillståndsgiven industriell verksamhet i norra delen av kalkbrottet. Det som ligger närmast till hands för den södra delen är att befintlig verksamhet utvidgar ytorna för lagring till att även ske i det tömda brottet, eller att denna yta används på något annat sätt som fastighetsägaren finner lämpligt. Denna verksamhet möjliggör enligt sökandens uppfattning användning av kalkbrottet på ett sätt som inte kommer i konflikt med ett eventuellt framtida skydd som naturreservat. Även SGU har påpekat värdet av tillträde till brottet för sin verksamhet. Sökanden har också åtagit sig att inte ta ett tillstånd till tömning och bortledning i anspråk förrän efter kommunens interimistiska beslut löpt ut.

6.8 Nynäshamns Naturskyddsförening

Nuvarande verksamhet inom kalkbrottet

Stockholms Bulkhamn AB bedriver med stöd av tillstånd från 2006 industriell verksamhet i del av kalkbrottet och har inom ramen för detta tillstånd rätt att förfoga över ytor i kalkbrottet för lagring och hantering av främst biobränslen. Bolaget förfogar över området genom ett arrendeavtal med markägaren, Stora Vika Fastighets AB. Det finns således redan idag en rätt att använda området i kalkbrottet för industriell verksamhet. Stockholms Bulkhamn har som verksamhetsutövare ett självständigt ansvar att iaktta de förpliktelser som gäller enligt lag och tillstånd för sin verksamhet och det är tillsynsmyndighetens ansvar att säkerställa att så sker. Stora Vika Fastighets AB har i egenskap av fastighetsägare inte haft anledning att reagera på de åtgärder som vidtagits inom området utan har varit av uppfattningen att dessa ligger inom ramen för gällande arrendeavtal. Huruvida Stockholms

Bulkhamn har brutit i sina förpliktelser är för övrigt inte något som ska ligga Stora Vika Kalkbrottet AB som sökandebolag till last i det nu aktuella målet.

Sökanden hänvisar till vad som anförts i bemötandet den 3 januari 2017 ifråga om risken för negativ påverkan på vattenkvaliteten i Fällnäsviden.

Punkten 2

Ifråga om mätningarna av vattenkvaliteten i kalkbrottet hänvisar sökanden till Bilaga 8 till ansökan (Connec-Frimans rapport under flik 10). Provtagning har skett vid två tillfällen på flera platser och djup i brottsjön.

Punkten 3

NNF framför oro för att en tömning av den södra brottsjön skulle kunna påverka växtligheten på den västra slänten av kalkbrottet. Enligt sökandens uppfattning, som kommer att utvecklas vid huvudförhandlingen, utgörs det diffusa läckaget som tränger fram vid den västra släntfoten av ytvatten och härstammar inte från brottsjön. Tömningen av brottet skulle genom påverkan på vattendelaren kunna medföra viss minskning av det diffusa läckaget. Vegetationen i området har dock inte bedömts hysa några specifikt utpekade värdefulla miljöer.

Punkten 4

Nivåerna i den norra brottsjön kommer inte att beröras av en tömning av den södra sjön. Influensområdet når mindre än 150 m mot norr enligt till ansökan bifogade utredningar. Enligt sökandens uppfattning är det högst osannolikt att större vattensalamander förekommer i den södra brottsjön med hänsyn till livsbetingelserna i och kring sjön.

Punkten 5

Orkidén purpurknipprot är knappast beroende av grundvatten från den nivå som sjön representerar. Till den övre platån kommer vatten från den kvarstående kalkstensväggen i söder att fortsätta sippra fram. Detta vatten kommer inte att påverkas av tömningen utan är enbart genererat av nettonederbörden.

Punkten 6

Sökanden har förståelse för NNF:s önskemål att inte ytterligare delar av kalkbrottet ska tas i anspråk för industriell verksamhet, men vill återigen påpeka att det måste ske en avvägning mellan fastighetsägarens rätt att utnyttja sin mark och de naturvärden som behöver skyddas. Den begränsade omfattning som ansökan nu har kommer enligt sökandens uppfattning inte i konflikt med de intressen som är värdefulla i området. Som tidigare påpekats har ett åtagande gjorts att inte påbörja en tömning av kalkbrottet förrän perioden för kommunens interimistiska beslut har löpt ut.

Samtidigt medför torrläggningen en påtaglig nytta genom stora tillkommande ytor. Sökanden har bedömt att det finns goda möjligheter att även kunna utnyttja tillkommande torrlagda ytor för exempelvis lagringsverksamhet.

Särskilt om fynden av abborre och flodkräfta

Uppgifterna om förekomst av visst djurliv i det fyllda kalkbrottet är inte på något sätt anmärkningsvärda och motsäger inte vad sökanden angivit i handlingarna. Det finns inga indikationer om att särskilt skyddade arter skulle förekomma i det vattenfyllda kalkbrottet och de uppgifter som nu givits in tyder inte heller på detta. Det kan knappast vara förvånande att det finns visst liv i vattenmiljön som möjliggjorts och kunnat upprätthållas genom organiskt material som fallit ned på botten av brottsjön. Om abborre eller flodkräfta förekommer i kalkbrottet är detta sannolikt till följd av att arterna har planterats in. Varken abborre eller flodkräfta omfattas emellertid av något juridisk bindande skydd. Flodkräftan är rödlistad och nationella åtgärdsprogram finns för att främja artens överlevnad. Dessa inskränker dock inte markägarens rätt att fiska på egna marker förutsatt att regler om redskap och utsättning följs då arten inte är fridlyst. Länsstyrelsen bedriver ett arbete för att skydda och bevara flodkräftan och i samband med att tömningen av kalkbrottet går mot sitt slut och det kan klarläggas om det faktiskt förekommer flodkräfta i vattenmiljön, kommer sökanden att kontakta länsstyrelsen för att undersöka möjligheten att omhänderta och förflytta eventuella exemplar.

Det är mycket riktigt otillåtet att utan tillstånd flytta fisk från ett vattenområde till ett annat. Detta är emellertid inte avsikten med, eller konsekvensen av, den ansökta verksamheten.

Bolaget godtar att det föreskrivs ett villkor för tillståndet i syfte att förhindra att fisk som finns i kalkbrottet vid tömningen leds in i rörledningen och följer med ut i Fållnäsvisken (se avsnitt 3.5 i denna dom). Ifråga om eventuell förekomst av flodkräfta i kalkbrottet har sökanden varit i kontakt med fiskeexpertis hos länsstyrelsen som ställt sig positiv till att förflytta eventuella exemplar av flodkräfta till annat vattenområde, exempelvis någon av de övriga dammarna i närområdet. Bolaget har föreslagit ett villkor om detta (se avsnitt 3.5 i denna dom).

6.9 Avslutande kommentar

Den ansökta verksamheten ska bedömas utifrån miljöbalkens bestämmelser där en avvägning ska ske mellan kostnader för verksamheten och dess nytta, samt med hänsyn till verksamhetens påverkan på förutsättningarna att etablera ett skydd som naturreservat enligt 7 kap miljöbalken. En utförlig utredning har gjorts av verksamhetens konsekvenser i olika avseenden och inget tyder på att tömningen kan medföra konsekvenser för naturmiljön i den omfattning att verksamheten inte kan anses tillåtlig.

7. DOMSKÄL

7.1 Samråd och miljökonsekvensbeskrivningen

Av aktmaterialet framgår att samrådsförfarandet motsvarar de krav som ställts upp av lagstiftaren. Detsamma gäller miljökonsekvensbeskrivningen, som uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken med avseende på såväl förfarande som dokumentation. Miljökonsekvensbeskrivningen ska därför godkännas.

7.2 Rådighet

Som ägare av fastigheten Nynäshamn Stora Vika 6:1 har bolaget rådighet för att inom fastigheten utföra och bedriva planerad vattenverksamhet.

7.3 Tillåtlighet och tillstånd

Hur ska verksamheten definieras?

Bortledning av tillrinnande yt- och grundvatten utgör sådan vattenverksamheten som avses i 11 kap. 3 § punkterna 3 och 6. Men frågan är hur engångstömningen av täktsjön ska bedömas; utgör den delen av verksamheten bortledning av vatten från ett vattenområde (11 kap. 3 § punkten 3) eller markavvattning (11 kap. 2 § och 3 § punkten 8).

Bolaget har vid huvudförhandlingen angett att man inte har något andrahandsyrkande att i vart fall ges tillstånd att sänka av vattennivån i täktsjön för att minimera risken för skador i omgivningen eller på angränsande fastigheter. Det centrala motivet för den planerade verksamheten får därmed anses vara att skapa ytterligare ytor för användning i bolagets näringsverksamhet. Syftet med verksamheten är alltså att öka fastigheten Stora Vika 6:1 lämplighet för ett visst ändamål. Att det i och för sig är möjligt att ”återställa” täktsjön genom att avbryta tömningen (eller fortsatt bortledning av tillrinnande yt- och grundvatten) hindrar inte att åtgärden ska anses vara varaktig.

Det anförda innebär sammantaget att åtgärden att tömma täktsjön får anses utgöra markavvattning enligt 11 kap. 2 § och 3 § punkten 8.

Ska reglerna om prövning av markavvattningsverksamheter tillämpas?

Att tömningen av täktsjön ska anses utgöra markavvattning innebär inte att reglerna om prövning av markavvattningsverksamheter ska tillämpas. Skälet för det är att de frågor som ska prövas i detta mål sakligt sett ligger långt från vad som behandlas i ett ordinärt mål om markavvattning som ska innehålla en båtnadsutredning, samfällighetsbildning, fastställande av andelstal m.m. (Jfr Vänersborgs tingsrätts, miljödomstolens, dom den 16 augusti 2006 i mål nr M 1754-05 och MÖDs dom den 26 juni 2007 i mål nr M 7103-06.)

För Stockholms län gäller förbud enligt 11 kap. 14 § första stycket miljöbalken mot markavvattning. (Se även förordningen [1998:1388] om vattenverksamhet m.m.) Förbudet mot markavvattning gäller inte generellt för alla åtgärder som definieras

som markavvattning utan enbart för markavvattning som kan påverka återstående våtmarker. Dispens från ett förbud enligt 11 kap. 14 § första stycket kan ges om det finns särskilda skäl.

I det här fallet aktualiserar den planerade verksamheten inte en dispensprövning enligt 11 kap. 14 § andra stycket miljöbalken. Skälet för det är att den planerade verksamheten inte gäller avvattning av något våtmarksområde.

Strider vattenverksamheten mot det interimistiska förbudet?

Enligt 7 kap. 24 § miljöbalken får en kommun, när fråga har väckts om att ett område ska skyddas som naturreservat, meddela förbud mot att sådana åtgärder vidtas som berör området och som strider mot syftet med det tilltänkta skyddet. Om ett s.k. interimistiskt förbud har meddelats krävs det tillstånd för sådana åtgärder som strider mot skyddets syfte.

Ett interimistiskt förbud utgör en kännbar inskränkning i markägarens möjligheter att använda sin fastighet och bör därför tolkas restriktivt efter sin ordalydelse.

Kommunfullmäktige i Nynäshamns kommun har beslutat om interimistiskt förbud enligt 7 kap. 24 § miljöbalken att gälla t.o.m. den 15 december 2018. Enligt beslutet omfattar förbudet följande åtgärder: sprängning, grävning, vattenverksamhet i form av utdikning, utfyllnad av mark och skogsavverkning.

Av beslutet kan utläsas att kommunen inte förbjudit varje slag av vattenverksamhet utan avgränsat förbudet till att gälla vattenverksamhet *i form av utdikning*. Formuleringen har inte någon direkt motsvarighet i miljöbalkens terminologi men får anses ta sikte på begreppet *markavvattning*. Förbudet gäller dock inte markavvattningsåtgärder generellt utan har begränsats till att avses dikning. Enligt beslutets ordalag får alltså den förbjudna åtgärden anses avse dikning av kärr, mossar eller annan vattendränkt mark.

Som angetts ovan utgör den ansökta verksamheten markavvattning i form av avtappning av ett vattenområde och bortledning av yt- och grundvatten, inte markavvattning i form av dikning (avvattning av vattendränkt mark). Den planerade verksamheten avser inte heller sprängning, grävning, utfyllnad av mark eller skogsavverkning. Den planerade verksamheten omfattas alltså inte av det interimistiska förbudet och den kan inte heller anses strida mot förbudets syfte.

Vid den bedömningen är det inte nödvändigt att pröva frågan om tillstånd enligt 7 kap. 24 § miljöbalken.

Påverkan på naturmiljö samt yt- och grundvattenförhållanden

Området Stora Vika har mycket höga naturvärden. Inom området finns ett stort antal skyddade arter av växter och djur. Naturvärdena är knutna till de norra och mellersta vattensamlingarna och till den omgivande kalkberggrunden. Täktsjön i sig bedöms inte representera några naturvärden eftersom den är djup, kall och näringsfattig. Det har inte heller gjorts några fynd av skyddsvärda arter i vattenmassan, dock finns indikationer på att flodkräfta har planterats in.

Tömningen av täktsjön och fortsatt länshållning kommer att ge upphov till grundvattenavsänkning, som är störst i brottets omedelbara närhet och klingar av med ökat avstånd. Grundvattenavsänkningen bedöms inte påverka vattennivån i övriga vattensamlingar inom området.

Vid den södra kanten av täktsjön finns det enligt uppgift ett större bestånd av purpurknipprot. (Enligt Naturhistoriska riksmuseets virtuella flora växer purpurknipproten på torr grusig eller sandig mark, i kalkbrott och på stränder. Se www.linnaeus.nrm.se/flora/mono/orchida/epipa/epipatr.html.) Avståndet från pallkanten till vattennivån i täktsjön har uppskattats till 3-4 meter. Mot den bakgrunden bedöms den grundvattenavsänkning som tömning och fortsatt länshållning ger upphov till inte ha någon negativ påverkan på purpurknipproten och därmed inte heller på nektarberoende insekter. Samma bedömning kan göras för andra skyddade växter samt för den flackare delen av den södra pallen och övriga lokaler i omgivningarna som representerar motsvarande naturvärden.

Grundvattenavsänkningen bedöms inte ha någon negativ påverkan i övrigt på något allmänt intresse.

Miljö kvalitetsnormer

Med föreslagna villkor och åtaganden kommer verksamheten inte att bidra till att någon miljö kvalitetsnorm överskrids eller att anta att verksamheten äventyrar vattenförekomstens möjlighet att uppnå god ekologisk status.

Artskydd

Syftet med den planerade verksamheten är uppenbart ett annat än att fånga, döda, samla in, ta bort eller skada enskilda individer respektive exemplar av de djur och växter som länsstyrelsen har hänvisat till i sitt yttrande (aktbil. 55). Det finns inget som tyder på att den planerade verksamheten skulle innebära att tillgången till fortplantningsområden eller viloområden för hasselsnok, större vattensalamander, citronfläckad kärrtrollslända eller apollofjäril skulle minska. Inte heller i övrigt ger utredningen vid handen att det skulle finnas någon risk för negativ effekt på förutsättningarna att bibehålla eller återställa skyddade arters bevarandestatus i området för att förbuden i artskyddsförordningen ska aktualiseras. Den planerade verksamheten strider alltså inte mot något av förbuden i artskyddsförordningen.

Särskilda förutsättningar för vattenverksamhet

Annat har inte framkommit än att fördelarna av vattenverksamheten överväger de kostnader, skador och olägenheter som uppkommer (11 kap. 6 § miljöbalken).

Riksintressen m.m.; allmänna hänsynsregler

Verksamheten bedöms inte ha någon negativ påverkan på riksintressena för kulturmiljö värden eller friluftslivet. Den ansökta verksamheten strider inte mot de krav som ställs upp i 2 kap. 6 § tredje stycket miljöbalken. Mark- och miljödomstolen bedömer att hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken i övrigt kan anses vara uppfyllda.

Sammanfattande bedömning

Mark- och miljödomstolen kommer sammantaget fram till att den ansökta verksamheten – med lämpligt utformade skyddsåtgärder och villkor om försiktighetsmått m.m. – är tillåtlig. Tillstånd med nedan angivna villkor m.m. ska därför meddelas.

7.4 Villkor; delegation; kontroll

Bolagets förslag på villkor, delegation och kontroll är lämpliga och bör föreskrivas, dock bör villkoret för kontroll formuleras på det sätt som framgår av domslutet.

7.5 Arbetstid; oförutsedd skada

Arbetstiden bör bestämmas till tre år från lagakraftvunnen dom och tiden för oförutsedd skada bör bestämmas till fem år från utgången av arbetstiden.

7.6. Prövningsavgiften; rättegångskostnader*Prövningsavgiften*

Prövningsavgiften bör bestämmas slutligt till 140 000 kr.

Rättegångskostnader

Djurnäs Damm AB har yrkat ersättning med 73 260 kr, varav 72 000 kr avser ombudsarbete och 1 260 kr avser resekostnader. Sökanden har medgivit 36 000 kr för ombudsarvode och hela resekostnaden, men bestritt yrkad ersättning i övrigt.

Det är enligt mark- och miljödomstolens mening inte sakligt motiverat att bestämma ersättningen för rättegångskostnader till Djurnäs Damm AB till högre belopp än som medgivits av sökanden.

Länsstyrelsen har yrkat ersättning med 24 000 kr. Ersättningen har medgivits av bolaget och ska dömas ut.

Några andra yrkanden eller förbehåll om ersättning för rättegångskostnader har inte framställts.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (DV425)

Överklagande senast den 2017-03-29.

Inge Karlström

Ola Lindstrand

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Inge Karlström, ordförande, och tekniska rådet Ola Lindstrand samt de särskilda ledamöterna Ronald Bergman och Johan Lagerholm.

SVERIGES DOMSTOLAR

ANVISNING FÖR HUR MAN ÖVERKLAGAR - DOM I MÅL DÄR MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN ÄR FÖRSTA INSTANS

Den som vill överklaga mark- och miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. **Skrivelsen ska skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen.** Överklagandet prövas av Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt.

Överklagandet ska ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

Har ena parten överklagat domen i rätt tid, får också motparten överklaga domen (s.k. **anslutningsöverklagande**) även om den vanliga tiden för överklagande har gått ut. Överklagandet ska också i detta fall skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen och det måste ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom en vecka** från den i domen angivna sista dagen för överklagande. Om det första överklagandet återkallas eller förfaller kan inte heller anslutningsöverklagandet prövas.

För att ett överklagande ska kunna tas upp krävs att Mark- och miljööverdomstolen lämnar **prövningstillstånd**. Det görs om:

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står mark- och miljödomstolens avgörande fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Mark- och miljööverdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om:

1. den dom som överklagas med angivande av mark- och miljödomstolens namn samt datum för domen och målnummer,
2. den ändring av mark- och miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
3. grunderna (skälen) för överklagandet och i vilket avseende mark- och miljödomstolens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Har en omständighet eller ett bevis som åberopas i Mark- och miljööverdomstolen inte lagts fram tidigare, ska klaganden förklara anledningen till omständigheten eller beviset inte åberopats i mark- och miljödomstolen. **Skriftliga bevis** som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet. Vill klaganden att det ska hållas ett förnyat förhör eller en förnyad syn på stället, ska han eller hon ange det och skälen till detta. Klaganden ska också ange om han eller hon vill att motparten ska infinna sig personligen vid huvudförhandling i Mark- och miljööverdomstolen.

Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans/hennes ombud.

Om ni tidigare informerats om att **förenklad delgivning** kan komma att användas med er i målet/ärendet, kan sådant delgivningssätt också komma att användas med er i högre instanser om någon överklagar avgörandet dit.

Ytterligare upplysningar lämnas av mark- och miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.

Hur man överklagar Mark- och miljööverdomstolens avgörande

Den som vill överklaga Mark- och miljööverdomstolens avgörande ska göra det genom att skriva till Högsta domstolen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till Mark- och miljööverdomstolen.

Senaste tid för att överklaga

Överklagandet ska ha kommit in till Mark- och miljööverdomstolen senast den dag som anges i slutet av Mark- och miljööverdomstolens avgörande.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar Mark- och miljööverdomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta domstolen.

Prövningstillstånd i Högsta domstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningsstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller om
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning, att domvilla förekommit eller att målets utgång i Mark- och

miljööverdomstolen uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandets innehåll

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (domstolens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som klaganden begär,
4. de skäl som klaganden vill ange för att avgörandet ska ändras,
5. de skäl som klaganden vill ange för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som klaganden åberopar och vad som ska bevisas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om målet överklagas kan Högsta domstolen använda förenklad delgivning vid utskick av handlingar i målet, under förutsättning att mottagaren där eller i någon tidigare instans har fått information om sådan delgivning.

Mer information

För information om rättegången i Högsta domstolen, se www.hogstodomstolen.se